

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարեկան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանիս խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисе, Редакция «Мпакъ»,
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak»,
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԿԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԻՆԵՐԻ

Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ գրոյց.
Մեր մեղքը. Մի առաջարկութիւն. Նամակ
Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՐԻՆ
ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՆ
ՐԵՐ. Մանրանկար.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏ
ՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պատ-
կերներ վաճառք ներկայէն.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻՓԵՏՎԱՐ ԶՐՈՅՑ

Տխուր, լալկան դէմք ունի Թիֆլիսի բազա-
րը. Պատի մեծերային տեսարան: Ամեն տեղ
լոբի, սիսեռ, բալկա...

«Ոչինչ չը կայ».—այս լուրն էին բերում բա-
զարից: Եւ այնպէս մի շարքով, ամբողջ վեց օր
Հասկանալի է: Ոչինչ չը կայ ոչ թէ այն
պատճառով, որ չորացել է երկիրը, ոչինչ չէ
ծննդաբերում եւ մենք յանկարծ մնացել ենք
անապատի մէջ, այլ այն պատճառով, որ մենք
լինքներ, մեր յօժար կամքով, չենք ուզում
ուտել այն, ինչ ուտում էինք մի շարքով ա-
ռաջ:

Իսկ չենք ուզում ուտել այն պատճառով, որ
մտել ենք մեծ խորհուրդների սէզոնը:

«Լուսաբարութ, սրբեցարութ». ասում էր և-
կեղեցին մեծ պատի երկուշարթի օրը: Եւ մենք
խնամքով լուսացինք մեր բերանները, լուսացինք
մեր աների բոլոր կաթնասներն ու ամանները:

Եթէ չարաթ է հրամայված այդպէս լինել:
Բայց մենք կրճատել ենք այդ չափազանց եր-
կար չըջանը: Մի շարքով էլ բաւական է. եթէ
Աստուած կենդանի պահէ, մի շարքով էլ վեր-
ջից կը պահենք.—եւ ամեն բան լաւ կը գնայ,
արքայութիւնը մեր առջեւ փակված չի լինի:

Մեծ գաղափարների սէզոնը մեծ ֆորաքների
սէզոն է մեզ համար:

Այսօր, մեծ պատի առաջին կիրակի օրը,
Թիֆլիսի փողոցներով անցնողը կը զարմանայ,
լսելով աներից ուրախութեան, քէֆի ձայներ:
Մի տեղ սազանդարներն են ամուսն ու երգում,
միւս տեղ հանդիսաւոր ճաշկերոյթ է: Այս ինչ
տանը հաւաքված են ծերեր միայն, միւս տա-
նը՝ երիտասարդներ: Կան նոյն իսկ այնպիսի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԱՆԵՐ ՎԱՆԱՅ ՆԵՐԿԱՅԷՆ

Արգունայիցի *)

Ա.

—Աղա, քո ոտ պագեմ, ձիկ արգունայ մը գրէ:
—Ի՞նչ է, ծօ', արի ներս տեսնեմ:

Ու խնդրազիր գրել տուաղ գիւղացին դողա-
լով, քաշուելով ներս կը մտնէ Միհրան էֆէն-
դիի խանութը, կը պատմէ իր եւ ուրիշ գիւ-
ղացիի մը վէճը ու խնդրազիր մը գրել կուտայ:
Խնդրազիրը պատրաստ է:

—Դէ, փարան տուր տեսնամ, կըսէ էֆէնդին:
—Քանի փարա, աղա:

—Չեմ գիտեր, 5 դրուա:

—Աման աղա, ոտքդ պագեմ, եւ 5 դրուա
նրանքէն տամ: Արգուն 5 դրուա ունիմ, 2 1/2
դրուա տուի փուլի, 2 1/2 դրուա ալ քեզ, 10
փարան ալ կուտամ ինձի հացի մինչ երթամ:

—Ծօ', չուն շանդղի, կը գոռայ էֆէնդին,
եւ 2 1/2 դրուաով արգունալ գործերեմ եմ. է-
դ է պոսիլը, ինձան քեզի շան սառակ կընեմ,
դուրիս կը յանձնեմ, խէրդ կանխեմ, որ փարա
չունէի՝ ինչու գրել տուի:

—Ու կատարած էֆէնդին հարի փարան եւ
արգունալի փուլերը ձեռքէն առնելէ վերջ, մար-
դը դուրս կը հրէ խանութէն:

*) Թիֆլիսի օրէնքով ամենափոքր վէճը կամ
խնդիրը պէտք է անպատճառ արգունայով (դրոյին
կիսակը բացարձակ խնդրազիր) ներկայացնել կատա-
վարութեան. ըստ որում մասնաւոր անձեր կան, որ
արգունալ եւ այլն գրելով կը զբաղին իր թէ տեսակ
մը նստարի մանրանկար մէկ դերը կատարելով:

տեղեր, ուր ճաշին հրաւիրված են միայն աղ-
քատ մարդիկ:

Ի՞նչ է պատահել:

Եկեղեցիներում ասեղ գցելու տեղ չը կար:
Հաղորդում էին մեծ քանակութեամբ մար-
դիկ: Ահա այդ մարդիկ էլ տօնում են այդ մեծ
դէպքը: Պատ է պահել, ապաշխարել են, թո-
ղութիւն են ստացել, դարձել են նոր ծնված,
մաքուր, անբիծ գաղութներ: Եւ ուրախա-
նում են, որ այդպէս են: Ջահէլը ջահէլի հետ,
պառաւ պառաւի հետ ուտում խմում են,
չորհաւորում են օրվայ հերոսներին:

Հին սովորութիւն է: Իսկ հին սովորութիւն-
ներից մենք պահպանում ենք միայն այնպիսի-
ները, որոնք մեզ տալիս են ուսուցում, ուրա-
խանալու մի աւելորդ առիթ:

Հին սովորութեան մի շատ մաշված, հազիւ
նշմարտելի ընկեր է եւ այն, որ մի քանիսը,
չափազանց շատ հոգեւորներից մի քանիսը, ի-
րանց սեղանակից են արել աղքատներին:
Գրիստոսին նմանվելը հին ժամանակներում
շատ էին սիրում: Գրիստոս աղքատների հետ
էր նստում եւ նմանվողները գոնէ տարին մի
անգամ ուզում էին այդպէս լինել:

Մեր ժամանակներում այդ տեսակ նմանո-
ղութիւնը արդէն շատ անհերքելի չափազան-
ցութիւն է «Բժնոտնի» տեսակէտից:

Աղքատների հետ ճաշել... Բժնոտն! Երբ
այդ բանը անբարոյականութիւն է, այն, կա-
տարեալ անբարոյականութիւն: Մեր լուսաւոր-
ված, բարեկարգ, գեղեցիկ ժամանակներում
հասկացել են, որ աղքատներին ողորմութիւն
տալը նշանակում է նրանց ձրիակեր դարձնել:

—Ի՞նչ աստուծո, ի՞նչ մեր մարդկութեան,
ձրիակերութիւն մի սովորեցրեք այդ մարդ-
կանց,—ասում է ժամանակակից լուսաւոր ին-
տելլիգենտը, երբ պատահաբար ընկնում է մի
տեղ, ուր մտածում են թէ ինչ անեն անձա-
րների համար:

Մարդասիրութիւնը ձեզ վրա պարտք է դը-
նում.—չը փչայնել մարդկանց: Աղքատ է, հաց
չունի, քաղցածութիւնից մեռնում է. բայց
դուք մտածեցէք, որ ձեռն տուած գրօշները այդ
մարդուն պիտի անբարոյականանան, պիտի
սովորեցնեն թէ կարելի է առանց աշխատանքի
ապրել, ուրիշների հաշուով, իբրեւ պարագիտ...

—Խեղճ են, էֆէնդի: կառավարիէ ծանօթ մը,
այս տեսակ խեղճերուն դուք ձրի գրելու էք:

—Օ', սիրելիս, կըսէ էֆէնդին, կեղծ ժպի-
տով մը, գիտեմ ինչ կըսես. այն, ամենքս ալ
պարտքեր ունենք կատարելիք մեր հասարակու-
թեան հանդէպ...

—Բայց էֆէնդի, հոս տեղի օրէնքը մէկ խնդ-
րագիր գրելուն 1 1/2 դրուա է, ինչու դուք 5
դրուա կուգէք եւ 2 1/2 դրուաով գոն չէք ըլլա:

—Հա, եղբայր, շատ բարակը մի փնտրեմ,
օրէնքն ինչ է. այս տեսակ խալ մարդոց եթէ
այդպէս չընենք, հապա նրոնքից պիտի շահնք:
Մեր անակաւ ծախքերէն ի զատ հապա նրոն-
դէն պիտի հոգանք դպրոցներու, եկեղեցիի,
աղքատի համար մեր վրա դրուած պար-
տականութիւնները՝ որք միշտ հանգանա-
կութեամբ կը կատարուին: Մի վախճար, ան
հիմա 5 դրուա կընայ ձեր ձրիքը, ստու էր
սէ թէ չունեմ. ստու էր վարժուած են անոնք:

Ու խեղճ գիւղացին ստիպուեցաւ 5 դրուա
պարտք ընել եւ իր խնդրագիրը ազատել քանի
որ խնդրագիր փուլերը *) ինք փակցուցած էր
արդէն:

Բ.

Դռնիկիկեան առաքելութեան մեծաւորին,
պէր դը-Ֆրանսին մօտ, ուր հարիւրաւորներ
կենան կը մտնեն նպաստ եւ այլն ստանալու,
կը տեսնէք ամեն օր, առաւօտ ու երեկոյ,
Միհրան էֆէնդին ալ. որ, իբր տաճկագէտ,
գրագիր էլ է հոն իր արդուաշխիւթիւնէն
զատ եւ խորհրդական միանգամայն ու միջ-
նորդ՝ դիմողներուն եւ այդ կրօնական որսո-
ղին միջեւ:

*) Թիֆլիսի օրէնքով ամեն խնդրագիրներու կամ
պաշտօնական թղթերու վրա փուլ (մարկա) պէտք է
փակցնել:

Օ', դուք յանգանք էք գործում ձեր ողոր-
մութիւններով: Տեսնում էք այն կնոջը, նա
ողորմութիւն է հաւաքում, պարկը դրել է
կոնատակին, աղաչում է, լաց է լինում: Դուք
նրան փող մի տաք իբրեւ ողորմութիւն: Մի
մոռացէք, որ դա մարդ է, ունի մարդկային
արժանապատւութիւն. ձեր սուրբ պարտքն է
չը փչայնել այդ մարդուն. թող տուէք, որ նա
գնայ իր համար աշխատանքով հաց աշխատէ:
Եւ երբ կը տեսնէք, որ այդ իսկ կինը, փո-
խելով իր չորերը, մտնում է մի օր եւ է
աղաւթնութեան տեղի, իր մարմնով փող է
աշխատում, այդտեղ դուք կարող էք բոլորո-
վին հանդիստ ու ապահով լինել, դուք չը պի-
տի վրդովվէք... Այդտեղ արդէն մարդկային
արժանապատւութեան հարց չը կայ. մարդը
իր հացն է աշխատում:

Դա ինչ է մեզ մօտ մի աղքատ աշակերտ: Նա
մէկն է այն զօրաղջներից, որոնք, տունն չու-
նենալու պատճառով, հին ֆուրգօններում են
ընում: Այդ երեխան ցոյց է տալիս ձեզ իր բո-
րիկ ոտները. նկատեցէք, ձիւն ձմեռ է, նրան
հարկաւոր է մի զոյգ ոտնաման: Ի՞նչ պէտք է
անէք.—Դուք, այսպէս է հրամայում մօղեան
մարդասիրութիւնը, պիտի մտածէք ցրտից դո-
ղացող երեխային, որովհետեւ ձեր պարտքն է
խղճալ նրան, ձեր բոլոր ոյժերը պիտի գործ
դնէք, որ նա չը սովորէ ձրիակերութեան, չը
փչանայ:

Եւ այսպէս բոլոր դէպքերում: Ուր հեծում է
զօրաղջութիւնը, ուր սովից ու ցուրտից դա-
լարվում է տնտեսութիւնը, այնտեղ դուք պէտք
է ոտք չը դնէք. յանուն մարդասիրութեան,
յանուն այդ ամենալին գաղափարի, պահեցէք
ձեր գրպանները, մի թող տուէք ձրիակերու-
թիւն: Թողովորդը առանց այդ էլ փչանալ է,
ձրիակերութիւնը առանց այդ էլ շատ շատերին
է սիրելի... Եթէ մի օր եւ է կալատօղ եկեղե-
ցի մանկիս երկու կօպէկ տուեց մի աղքատի,
դա դեռ ներքի է, որովհետեւ առողջ մութ
մարդ է, չէ հասկանում: Մինչդեռ մեր լուսա-
ւոր, գաղափարական, բարեաւոր եւ այլն եւ
այլն ժամանակում զարգացած, ինտելիգենտ
մարդը...

Մնացածը հասկանալի է:

—Օ', բոն ժուռ, Միհրան էֆէնդի, կըսէ
մեծաւորը, ձեռքը երկնցնելով.—ստեղծեք նա-
յիմ, ինչ լուր բերիք տեսնեք հայոց առաջ-
նորդարանէն:

—Առաջնորդարանի երէկուան ժողովին մէջ
մասնաւորապէս ուշադրութեան առնուել են
մեր դէմ գործելու միջոցները. ներքեւ եւ
պիսկոպոս գաղտնի ընկիւղներ մը, ծրագիրներ
մը ունի՝ գործ հասկացալ քաղաքական ժողովի
անդամ եւ իմ քեռայր Ս. էֆէնդին:

—Հա, ըսէ տեսնաւ ինչքե՞ր են ատոնք:

Ու Միհրան էֆէնդի կը պատմէ.
—Օ', հօ', բարձր, Միհրան էֆէնդի, մասնա-
ւորապէս որ ինձնէ լաւ խորհրդ եւ հիմնադրէն
ստանց առաջը առնելու եւ եպիսկոպոսին ծը-
րագիրները ջուրը ձգելու:

—Ի՞նչ կուտամ, մօն պէտ, եթէ ուրիշ լուր
մըն ալ հաղորդեմ:

—Հա, հա, հա, հա, ինչպե՞ս դռնիկիկեանը
ձեռները իրար գրնելով ու իր մօտ, խոշոր
մարմինն մէջ երեւալով.—Ինչ կուգես, լէ մէ-
օն դօն է օռ եմ, կամ քիչ մը ոսկի:

—Շնորհակալ եմ, մօն պէտ, ստանց վատան
եմ: Այս գիշեր իմ—ենց տունն հաւաքուած մը
կայ՝ այս կրօնափոխութեան գործերու մասին
խօսելու համար: Բարեկամի մը հետ հոն պիտի
երթամ, տեսնեք թէ ինչքե՞ր պիտի խօսեն մեր
մասին:

—Քեզ ալ հրաւիրած են, կըսէ մեծաւորը,
քիչ մը չիտեմ ու վարանոտ:

—Անոնց հրաւերներուն եթէ սպասենք, ալ
ինչ կրնանք ընել: Բարեկամիս հետ կերթամ,
թող հրաւիրած չըլլամ: Արդէն եւ ամենուն ալ
համոզած եմ թէ եւ կաթօլիկ չեմ, այլ ձեր
գաղափարները հասկնալու եւ անով ձեր գործին
վճարելու համար առերես կաթօլիկ եղած եմ:

Այս է մարդասիրութիւնը այժմեան ժամանակ:
Իսկ «Մշակ» յարգելի աշխատակից պ. Գր.
Զախուլեան ինչքե՞ր է պահանջում իր գեղեցիկ
յօդուածի մէջ, որ տպւում է «Մշակ» ներկայ
համարում:

Բարեսրտութիւն, օրերը, աղքատներ...

Հին մտքեր, հին խօսքեր: Մի ժամանակ
մենք հաւատում էինք դրանց: Բայց այժմ մենք
գաղափարական մարդիկ դարձանք: Մենք գի-
տենք թէ ինչ է մարդասիրութիւնը: Ոչինչ չենք
տալիս որբերին, աղքատներին, սովից մեռնող-
ներին, որովհետեւ չենք ուզում ձրիակերու-
թեան սովորեցնել:

Եւ ո՞վ կարող է ասել թէ մենք պիտի հրա-
ժարվենք մեր ամենափայլուն գաղափարից...

Սպասեցէք, պ. Զախուլեան: Մի գեղեցիկ
օր դուք եւ մենք կը տեսնենք հրապարակները,
փողոցները՝ անկիւնները զարդարող գեղեցիկ
արձաններ:

Իսկ մենք, անցնելով այդ գեղեցիկ յուշար-
ձանների մօտով, կը տեսնենք նոր սերունդնե-
րի հրճուանքը: Կը հարցնենք պատճառ եւ կի-
մանանք, որ մարմարեայ արձաններով անմա-
հացել են այն մեծ մարդաւէրները, որոնք
սովորեցրին թէ որքին մի հացի պատառ տալը
—ձրիակերութեան սովորեցնել է...

Եւ կը զարմանանք թէ մեծ մարդկանց որ-
պիսի առատութիւն ենք ունեցել...

ՄԵՐ ՄԵՂԳԸ

Մեծ պատ է:

Ողջ շարքով մենք ուտում էինք, խմում
էինք այնպէս, որ կարծես այլ եւս բոլորովին
ուտելու, խմելու չէինք. ողջ շարքով մենք
այնպէս քէֆ էինք անում, ուրախանում, որ
կարծես ամեն մէկս երկու հարիւր հազարը տա-
րած լինէր:

Այժմ տխուր, տրտում ենք: Այլ եւս չենք
երգում, չենք ուրախանում եւ համով խորո-
վածի տեղ սեղաններին վրա դրած է լոբին, հա-
մառ, ամօթխած, պարկեշտ, բայց... ձանձրալի
լոբին:

Մտաբերում ենք մեր մեղքերը...

Պէտք է հաղորդվի, իսկ հաղորդվելու հա-
մար պէտք է խոստովանվել եւ խոստովանվե-

լնալ որում անոնց ներկայութեանը, ձեզ շատ
անգամ հայդայանքեր ալ կընեմ՝ վստահութիւն-
նին գրաւելու համար:

—Է՛հ, մեթօքնիդ լաւ է, Միհրան էֆէնդի,
հապա այս գիշեր ինչ պիտի խօսիք կամ որո-
չէք:

—Ինչ որ ըսես կը խօսինք ու կորչենք:
Գուցէ շատ մը լաւ թեկադրութիւններ ալ եւս
կընեմ, սակայն ի վերջոյ այն տեսակ ձեւի մը
տակ կընեմ դնել, որ խօսածներն ալ, որոշա-
ծներն ալ լոկ խօսք ու որոշում մնան՝ առանց
գործնական հանգամանք մը ստանալու:

—Շատ չորհակալ եմ, Միհրան էֆէնդի. ձեր
անկեղծութեան եւ ուշիմութեան վրա վստահ
եմ, որուն գործնական ապացոյցները տուած
էք արդէն: Հապա սա Գ. գիւղի գործը ինչ բ-
րիւր: Անոնք վերջապէս խօսք տուին մերը ը-
լալու:

—Օ՛հ, արդէն ատ՛կա յաջողուցած եմ,
այնպէս որ եղած լինցած բան մըն է. մենակ
թէ հաճիք անոնց առձեռն տալիք նպաստը
անձրուել 10 դրուա փոխարէն 12 1/2 դրուա
վճարել, որ շատ յարգի պիտի անցնէ եւ անոնց
սրտերը անուր կերպով պիտի կապէ մեզի:

—Ըսածիդ պէս թող ըլլայ, էֆէնդի, անոնց
ցանկը ինձի տուէք, ըսաւ հ. դը-Ֆրանս, ու
ցանկը առնելով, ակնոցը աչքերուն անցուց եւ,
սեղանին առջեւ անցնելով, գրութիւն մը
պատրաստեց, զոր Միհրան էֆէնդիին երկն-
ցնելով՝ ըսաւ.

—Ձեր ներկայացուցած ցանկին համեմատ,
անոնք մեծ ու պղտիկ 438 անձ են, որով ընդ-
ամենը 5475 դրուա կընէ: Ահա ձեզ փոխառա-
կապի մը, որ այսօր վաճառական Գալիմա-
ճեան էֆէնդիին կը յանձնէք եւ սոյն գումարը
կը դանձէք անկէ:

լուց առաջ պէտք է, ախտն, յիշել մեր մեղքերը:

Մեր մեղքերը... այսինքն այն, ինչ որ մենք արել ենք, վաճառելով մեր խիղճը, մոռանալով մեր պարտքը եւ ծառայելով երկրաւոր սատանային, որը առանց պոչի է եւ որի անունը մամոնայն է: Չէ որ ամբողջ տարին մենք մամոնային հլու ծառաներն ենք եղած:

Գլուխներս խոնարհած մտնում ենք խորանը, չորում ենք Աստուծու միջնորդի առաջ եւ մի-մի մտաբերում ենք մեր մեղքերը: Մեղանշն են մեր չորեքանգիւսը խօսքով եւ համբոյրներով, մեղանշն են մեր աչքերը ցանկութեամբ, մեղանշն են մեր ձեռքերը, որ պաշտպանել են չարը եւ կեղծը, եւ մեղանշն են մեր ոտքերը, որ, թողած չիտակ ճանապարհը, ծռովել եւ գնացել են, վազելով աշխարհի ունայնութեան ետեւից:

Այո, մենք յիշում ենք մեր մեղքերը, այսինքն այն, ինչ որ արել ենք եւ մոռանում ենք հազորդիւնը առաջ խոստովանել մեր ամենամեծ մեղքը, այն, ինչ որ չենք արել:

Մենք խոստովանում ենք, որ մենք զրկել ենք, հարստահարել ենք, եւ սակայն անամոթաբար լուռ ենք, որ մենք տեսել ենք մեր ստորագրած եղբորը եւ նրա կարտու հոգացած չենք, տեսել ենք նրա արտասուքը եւ սրբած չենք: Քաղցի, ծարաւի, սգի, տանջանքի մէջ մենք գտել ենք մեր եղբորը եւ անցել ենք, գնացել ենք, հեռացել ենք նրա մօտից չը դարմանած նրա ցաւերը, վերքերը, չը տուած մի պատառ չոր հաց...

Մեր ամենամեծ մեղքը, մեր ամենքիս մեղքը, մեր ազգային մեղքը—մեր սառն անտարբերութիւնն է դէպի մեր որբերի ծանր վիճակը: Մտաբերենք, յիշենք, չը մոռանանք մեր այդ ամենամեծ մեղքը, հէնց այսօր, որովհետեւ այսօրվանից ցանկանում ենք արժանանալ Գրիգորի մարմինը եւ արեան, յաճախում ենք եկեղեցիներ եւ աշխատում ենք կարճ եւ խակ խելքերով հասկանալ Աստուծոյ բանը:

Ով մեղանից չը դիտէ, ինչպէս ծանր է մեր որբիկների դրութիւնը: Ով մեղանից չը դիտէ, որ նրանք քաղցած են ու ծարաւ, քաղցած ու ծարաւ եւ հացի եւ գիտութեան նրանք մեռնում են սովից, նրանք անցնում են ուրիշ եկեղեցիների գիրկը, նրանք կորչում են: Ով չէ լսում այդ խեղճերի լացը: Եւ միթէ դուք, բարի ընթերցող, կարծում էք, որ Աստուծո՞ ձեզ կը խնայ, կը լսէ ձեր աղօթքը, կընդունէ ձեր խոստովանանքը, կարժանացնէ ձեզ սուրբ հաղորդին, երբ դուք կամայաբար չէք ճանաչում ձեր պարտքը: Ժպտում էք, ուրախանում, երբ ձեր չորիջը սուգ ու լաց է. երբ դուք չէք ուզում սրբել որբիկների արտասուքները, որբիկների աղիւ, որբաւառ արտասուքները, որբնք մի օր, իրեւ ծանր քար եւ երկաթ, պիտի ընկնեն կշեռքի մէջ եւ դատապարտեն ձեզ...

Գ.

Խ—ենց տուն խնձոյք կար: Երեկոյան ժամը 7-ը կանցնէր ու հրաւիրվածները եկած լըմնացած էին: Խնձոյք ալ ըսել էր ըլլար անոր, այլ ընկերական պարզ հաւաքում մը, ուր գիրար ճանցող կարգ մը անձինք ժամադիր եղած էին այն իրիկուն թէ խօսելու եւ թէ ուրախութիւն ընելու համար:

Թէք իր պատուոյ տեղը բռնած էր դարձեալ, սենեկին մէջտեղ սեղանի մը վրա դրուած, ու ամեն մարդ անոր հերթափոխութենէն կը մեծարուէր: Երիտասարդներու բարեկամ երիտասարդ քահանայ մը ալ կար մէջերին, որ սկսած խօսակցութիւնը կը տաքցնէր աւելի: Քան թէ կը կանոնաւորէր: Յանկարծ Միհրան էֆէնդին ալ ներս մտաւ իր ընկերոջ հետ, ու իր պզտիկ, վտիտ մարմինին չի յարմարող վեհալուք բարեւ մը տալով, առանց հրաւիրելու, չիտակ, քեց դէպի ճակատ տէր հօր քովիկը բանակելով: Խօսակցութիւնը չհակահանար, որ, որուն վրա տաք-տաք խօսողներ ու կարծիք յայտնողներ կըլային: Միհրան էֆէնդիին հաշուոյն չեկաւ այս պարագային խօսքի խառնուիլ, ու,—Ախպար, ըսաւ, ձեզեցէ դեռ այդ ի՞նչաբանութիւնները, քիչ մը երգենք, նուազ զարենք, քէյֆ ընենք, վերջէն կը խօսինք, արդէն ազոր համար հաւաքուած ենք:

Թէքին յաջորդեց օղին հացի ախորժակ բանալու համար: Տասը տարի մը կայ, որ թէյ խմելու սովորութիւնը մտցուեցաւ Վանի մէջ գինովութեան վերջ մը տալու նպատակաւ: Այդ գաղափարը թէեւ քանի մը տարի բաւական իրադրո՞ւնեցաւ, սակայն վերջին քանի մը տարիներուն մէջ, թէյի համաճարակ ախտին վրայ գինիի ու օղիի սովակալ գործածու-

Ոչ, մի համարձակեցէք մօտենալ սուրբ հաղորդին չը խոստովանած, եւ եթէ այս տարի մտադիր էք խոստովանել եւ դրանով մաքրել ձեր ազգականած սիրտը եւ խիղճը, չըքած Աստուծու միջնորդի առաջ, եկեղեցու խորանում, յիշեցէք ոչ թէ միայն այն, որ արել էք, այլ եւ այն, ինչ որ չէք արել, յիշեցէք, որ դուք փարիսեցու նման փախել էք աշխարհի աղէտից, կարօտից եւ սղայի նման փակել էք ձեր աչքերը, չուզենալով տեսնել այն ծանր բեռը, որ վիճակվել է խեղճ կարօտեալ եղբայրներիդ եւ այնչափ ճկում է նրանց, թուլացնում եւ կամաց կամաց ոչնչացնում: Յիշեցէք որբիկներին, նրանց արտասուքները: Յիշեցէք ձեր պարտքը, որ ունէիք, որ ունէք, յիշեցէք, որ դեռ ունի չէ, որ դեռ ժամանակ ունէք թեթեւացնել նրանց կարօտը, ազատել եւ փրկել նրանց կորստից:

Ձեք ուզում: Ո՛չ: Ուրեմն վերկացէք, իզուր էք խնդրում: Աստուծու միջնորդը չէ կարող գործել հալածակ Աստուծու կամքին,—հալածակ Աստուծու կամքին, որ այնչափ սիրեց աշխարհ, որ իր անձը դնելու մեր փրկութեան համար եւ որ աւանդեց մեզ Գողգոթայից:

«Ձի կոչե՞ք դիւ» Տէր, Տէր, եւ զոր ասեմս՝ հչ ասե՞ք»:

Գր. Չալխուչան

ՄԻ ԱՌԱՋԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիւտ քահանայ Աղանանցի հրատարակութեամբ լոյս տեսնող «Լուսնայ» հանդէսի ներկայ տարվայ առաջին դրբում (կր. 322) տպագրված է հանդուգնալ Ստեփանոս Նաղարեանցի մի նամակը, որ գրված է 1872 թվականի յունիսի 5-ին եւ ուղղված է Յովհաննէս Միրզաբէկեանցին: Այդ նամակի մէջ մենք գտնում ենք հետեւեալ տողերը.

«Ասեցիք, ընթերցանք այն յաւելուածը «Մեղութիւն», Գրիգոր Արծրունի ցանցառամիտ տղադէտ իր աւաքանի գրչից, որպէս թէ «Հիւսիսափայլ» իւր վեցամսեայ ընթացքի մէջ չէ տուած աղգին, եթէ ոչ Մեծնիսկան Հարսեւ եւ Կիկերոնի ճանքերը. միւս ոչինչ, ոչինչ»:

«Իրաւարան» բառը այս կտորի մէջ մենք ենք ընդգծում: Միայն այդ բառը բաւական է ցոյց տալու, որ Նաղարեանցի խօսքը «Մշակ» հիմնադիր Գրիգոր Արծրունուն չէ վերաբերում: Եւ իբրեւ 1872 թվականին Գրիգոր Արծրունին ունէր իր «Մշակ» ու հէնց առաջին համարներից պայծար էր սկսել «Մեղութիւն» գէմ. հետեւաբար, այդ լրագրում Գրիգոր Արծրունին ոչինչ չէր կարող գրել: Սա մէկը Վրա երկրորդ. «Մշակ» 1872 թվականի մի քանի համարներում «Մեղութիւն» այդ իսկ յաւելուածը, որ գրչու է հանդուգնալ Նաղարեանցի արդար բարկութիւնը, ենթարկված է աստիճանաբար: Երրորդ, ճիշդ է, 1872 թվականին

թիւնը դարձեալ իր առաջուան չափը գտած է: Ու հիմա գինեմոխսերէն ի դատ, թէյաժողներու չլայնացածներ ալ ունինք:

Ճաշին վրա գինին առաջ անցաւ՝ շարունակվելով մինչեւ վերջ: Ու երբ ամենուն գլուխը քիչ մը տաքցած էր, ալ սկսված վիճաբանութիւնը իր լընթիւնը կորսնցնելով գինովեւում: Վայել կցկտոր բան մը արքածա՛ւ մերթ երգերով, մերթ նուագով, ու մերթ ալ անհամ կատակներով կամ անխմտ խօսակցութիւններով ընդմիջվելով: Ու երբ ամենքը իրենց լընթիւնը Բագրատի ծախած էին, այն ատեն, Միհրան էֆէնդին, վարպետորդի ու ճարտար, գինիի գաւաթ մը առնելով բաժակաճառ մը ըսաւ.

—Իրաւի՛ մեր ամենուն պարտքն է կոտիլ այդ տարներուն դէմ, որոնք հեռաւոր երկիրներէ կուգան դմեզ որսալու: Ձէ որ մենք անոնցմէ հարկւարաւոր տարիներ առաջ քրիստոնեաներ էինք՝ դեռ անոնց բոլորովին վայրենի վիճակի մը մէջ եղած ատեն: Ուրեմն մեր պարտքն է ամեն ջանք ի գործ դնել՝ անոնց առաջը առնելու: Իմ կարծիքով, լաւ բան մը կընենք առ այժմ ձայներնիս կարելով, մինչեւ որ մեր ժողովուրդը անոնցմէ քիչ մը դրամ կորցըլ եւ ապա գործը կը խառնուի: Գոռցէ ձեզնէ շատեր այն հաւատքն ունին թէ ես կաթովիկ եմ: Վստահին ընկեր լինելու է՝ մինչեւ որ կամուրջը անցնիլու կըսէ առաջը. ես ալ այդպէս եմ: Առ երես կաթովիկ եմ, անոնց գաղտնիքները անսխալաւ եւ դանդաղ լաւ մը կործանելու համար: Սակայն կարելի բան է, որ ես դաւանափոխ ըլլամ...

—Կեցցէ Միհրան էֆէնդի, յափեցին ամենքը եւ ուրախութենէն շարունակեցին դեռ շատ

«Մեղութիւն» հայտնաբերելու լրագրի № 10-ին (մայիսի 6-ից) կցած է մի յաւելուած, որի վերնագիրն է «Մեր ներկայ պարբերական հրատարակութիւնները»: Թողածի տակ պարզ տըպագրված է «Մենք երբեք մը Արծրունի», իսկ պ. Սենեքերիմ Արծրունին ճիշդ որ իրաւաբան է, մինչդեռ Գրիգոր Արծրունին իրաւաբան չէր: Աւելի առաջ գնալով, բերենք մի կտոր այդ յղուածից: Ահա.

«Մեծնիսկան հարսերը, Կիկերոնի ճանքերը... այսպիսի բաները, ասում եմ ես, ամենեւին անմատչելի կը լինէին մեր ժողովրդին, որն այն պատճառաւ միայն, որ չկամեցաւ ուսել կերակուր, որ ուսելուց յետ ժայթքէ, անուանեցաւ ընթերցանութեան սէր չունեցող»:

Էլ առաջ գնանք: Սենեքերիմ Արծրունու այդ յաւելուած յղուածի մեծ մասը «Մշակ» գէմ է ուղղված...

Այժմ մնում է պարզել թէ ինչպէս է որ «Լուսնայ» մէջ տպված նամակում «Սենեքերիմ Արծրունի» անունը տեղ գրված է «Գրիգոր Արծրունի»: Մեզ շատ հարկաւոր է այդ բանը: Եթէ Գրիգոր Արծրունին մինչեւ վերջը Նաղարեանցի դաղափարները մեծարող, նրա յիշատակը դանաղան անարժան յարձակումներից պաշտպանող չը լինէր, մեզ համար այս հարցը չէր ունենալ մեծ նշանակութիւն:

Ի նկատի ունենալով, որ նամակը տպվել է մի հանդէսում, որի տէրը անպայման անարժան է Գրիգոր Արծրունու եւ նրա նման մարդկանց բարեկամը կոչվելու, մենք, հարցը պարզելու համար, միայն հետեւեալ միջոցն ենք արդարացի գտնում:

Յովհաննէս Միրզաբէկեանցը, որին ուղղած է Նաղարեանցի նամակը, այժմ Խորէն քահանայն է, ապուրմ է Բագուում: «Մշակ» խմբագրութիւնը առաջարկում է Խորէն քահանայ Միրզաբէկեանցին բացատրել այդ հանգամանքը. ճիշտ որ Նաղարեանցի նամակում մէջ «Գրիգոր Արծրունի» է եղել գրված. եւ եթէ այն, ինչպէս է նա, իրեւ Նաղարեանցի հետ նամակագրութիւն ունեցող մարդ, բացատրում այդ սխալը. չէ որ ամեն բան ցոյց է տալիս, որ «Հիւսիսափայլ» մասին «Մեղութիւն» յաւելուածում գրողը Գրիգոր Արծրունին չէր: Ի՞նչպէս է որ Նաղարեանցի պէս բարեխղճ, ճշտասէր մարդը սխալվել է: Մենք խնդրում ենք Խորէն քահանայից ուղարկել մեզ Նաղարեանցի այդ նամակի իսկականը. յետ կը դարձնենք չորհրհալայութեամբ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, փետրվարի 16-ին

Պատիւ ունեմ յայտնելու, որ Թիֆլիսի Տափի թաղի (Քամուկն) ա. Գրիգոր եկեղեցու նոր յատակագիծը հաստատված է բարձր իշխանութիւնից ոչ այն պայմանով, որ Դիօրցօյայա փողոցի վրա գտնվող բոլոր խանութները քանդվեն եւ չը լինեն, ինչպէս հաղորդեց «ԷժՕՅ» ուշ...

Յաջորդ օր. հ. զը Յրանսը այդ իրիկունս ամբողջ անցած-դարձածն տեղեակ էր մանրամասնօրէն...

Գ.

Առաւօտ մըն է, Վանայ դարնայային գեղեցիկ առաւօտ մը:

Չուրը զլլալով կը հոսի առուն ի վար այն փողոցին՝ ուր կը գտնվի Միհրան էֆէնդիի տունը: Հսկայ բարդիներ ու լայնամէջք ուռիներ աղւոր շուք մը կընեն փողոցին վրա՝ հաճախի սիւզի մը, գեփիւտի մը տակ մեղմիւ օրօրվելով, ու իրենց տերեւները սիւսափացնող, խլիչացնող քաղցիկ զեփիւրը զրկելով վարձիւրնը բուռնիս տակ քաղցր մարդոց դէմքերը չոյլու: Արեգը դեռ նոր սկսած է վարաքայ սարի գաղաթը լիզելով մեղմօրօր վեր բարձրանալ:

Սենեկին մէջ, որուն պատուհանները փողոցի խօսողացող առուակին վրա կը նային, կանապէն մը մէջ ընկողմանած է Միհրան էֆէնդի, առաջը կտր սեղան մը ու վրան ալ ամբողջ թէյի սպաս մը, որուն մէջտեղ դեղին սամալար մը կեռայ: Անհամբեր կերպարանք մը ունէր էֆէնդին, ու միշտ դուրս կը նայէր, դէպի փողոցը:

—Ձեկան, ուր մնացին, ըսաւ ինքն իրեն, ու թէյ մը լըցուց՝ որ չողջորդու գաւաթին մէջ ոսկիի գոյն առած էր, ու սեղանին վրա դնելով՝ մտածումներու մէջ ինկաւ: Յանկարծ աչքը լըցուն գաւաթին վրա ինկաւ, որուն վրա դռնէն ներս սողողաղ արեւու բարակ շող մը կաթած էր:

—Օ՛, ըսաւ, ինչ գեղեցիկ գոյն մը ստացեր եւ, հիմա ճիշդ այդքան հալած ոսկի դառնա-

Օճօրքիւն» լրագրի, այլ բարձր իշխանութիւնը ցանկութեան է յայտնել՝ եկեղեցու արեւմտեան ճակատը ծածկող մանր խանութները միայն վերցնել, այն էլ եկեղեցին կառուցանելուց յետոյ. բացի այդ, հանդէսների համար եւ կեղեցու զլխաւոր մուտքը բացել «ՇՅՅ. ԽՈՄԵՐԱ» հիւրանոցի կողմից, որպէս եւ նախադրված էր հին մակարդակով:

Երեցիփոխ Առ. Վարդապետեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկուշաբթի, փետրվարի 19-ին, Արախտաւան ընկերութեան թատրոնում կը կայանայ առաջին հայերէն ներկայացումը, մասնակցութեամբ Բագուի դրամատիկական խմբի տաղանդաւոր դերասանուհի տ. Սիրանուշի: Այդ խմբի մէջ են նոյնպէս տ. տ. Մէլիքեան, Զաբէյ, պ. պ. Պետրոսեան, Արաքսեան, Վրոյր, Յարութիւնեան, Աղայեան եւ ուրիշներ: Խումբը մնալու է մինչեւ Զատիկ եւ խաղալու է Թիֆլիսում հետեւեալ նոր պիէսները. «Մէլեզա», «Մաֆօ», «ՄԱ-Սան-ժէն», «Իդէլը» եւ այլն: Թէ խմբի կազմը, թէ Արախտաւան ընկերութեան գեղեցիկ թատրոնը եւ թէ այն հանգամանքը, որ Թիֆլիսում վաղուց կանոնաւոր հայոց ներկայացումներ չեն եղել, յուսադրում են, որ խումբը աշխատութիւն կը գտնէ եւ հայ հասարակութիւնը սիրով կը յաճախէ մայրենի լեզուով արվող ներկայացումներին:

Տեղական լրագրիները հաղորդում են, որ Կեօնի «Հէկիօս» էլէքտրական ընկերութեան եւ Թիֆլիսի տրամվայի անստուն ընկերութեան մէջ վերջնական համաձայնութիւն է կայացել, որով առաջին ընկերութիւնը պարտաւորութիւն է յանձն առնում էլէքտրական ոյժ մատակարարել Թիֆլիսի տրամվային: «Հէկիօս» ընկերութիւնը Թիֆլիս է ուղարկել իր ներկայացուցիչ ինժեներ-հիշարարիկ Մէյլին՝ պարզելու համար այն հարցը, թէ հնարաւոր չէ արդեօք օգուտ քաղել Կուր գետի հոսանքից էլէքտրական ոյժ ստանալու համար: Պ. Մէյլ, հետազոտելով Կուր գետը, կարծիք յայտնեց, թէ նա, չնայել իր արժնաւորութեան, միլիոնների արժեք ունեցող հարստութիւն է: Այժմ պ. Մէյլ զբաղված է չափելով Կուր գետի գիրքը զանազան տեղերում: Այս աշխատանքը կատարելուց յետոյ՝ պ. Մէյլ պէտք է որոշէ էլէքտրական կենտրոնական կայարանի տեղը, որը էլէքտրական ոյժ կը մատակարարէ թէյ արամվային եւ թէ քաղաքի լուսաւորութեան համար:

Թիֆլիսում արդէն երկու օր է, որ պօստ չէ ստացվում Ռուսաստանից: Վարդկավազի ճանապարհից ստացված տեղեկութիւններով՝ Կովկասեան սարերի վրա մեծ քանակութեամբ ձիւն է եկել եւ կտրել պօստային հաղորդակցութեան ճանապարհը:

Իբր, ինչ աղէկ կըլար—Ես ալ խնթ եմ, կրկնեց ժպտելով, թէք ոսկի չի դառնար, բայց իրօք ոսկիի աղբիւր մը ունիմ, որ պուտ պուտ կաթելով այդ տեսակ բերաններ լցուցած է ու դեռ կը լցնէ ինձ համար: Աստուած բարաքաթ տայ, խեղբերին կանիմ ու կը չափազորեմ այդ Եւրօպայէն եկած խելօքները: Մեր կարգ մը ապուշներն ալ ազգութիւն, ազգային եկեղեցի կըսեն ու կերթան. թո՛ղ, ախպար, ինչ կը հասկնամ առանկ բառերէ ու բաներէ: Ինձի համար... զրանը, զրանը՝ «Փարէն կը փրկէ չարէն» կըսեն: Զիշ ալ այդպէս է: Դրամ ունենալու վերջ, կաթօլիկն ջուլ կաթօլիկ, հայուն ջուլ հայ կը ձեւանամ ու կը սիրվիմ ամենէն ալ Ո՛վ կընայ հասկնալ իմ ներքինս,—հչ ոք: Ե՛հ, ուրեմն, ինձնէ աղէկ մարդ չը կայ...

Փողոցի դուռը զարկին: Էֆէնդին, սթափելով իր մենախօսութենէն, վար նայեցաւ:

—Հա, ուր մնացիք, բարի լոյս, ըսաւ վերին ժպտուն դէմքով մը, ձեզի կը սպասեմ: Դուռը բացվեցաւ եւ Գ. գեղիկ ուսը, իր հետն առած գիւղին ջոկերը, վերը ելաւ: Բարեւներէ վերջ էֆէնդին մէյմէկ թէյ տուաւ անոնց իր ձեռքով, ու խօսքի սկսան:

—Է՛, ինչ բերի Միհրան էֆէնդի, յարմար ցուցիք, ըսաւ ուսը:

—Չարմանալի բան. պատասխանեց էֆէնդին ժպտելով իմ ձեռքէն դո՛րձ կապտի, գիտե՛ք որ «անոր» մօրուք իմ ձեռքս է. ինչ որ ըսեմ, խօսքս չեղար, կը կատարէ:

—Անձգուի քանի դուրս չով յարմարցուցիք, էֆէնդի:

—Բանի ըլլայ կուրախանաք: —Տասը դուրս չով:

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Երբեք Ղուբաջում կայացած թուրքերէն ներկայացուցիչները չօգտու նոր բացվելիք հիւանդանոցի արդիւնք գոյացած 60 բուրձի»:

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 9-ին, ուրբաթ օրը, տեղիս հայ սիրողների խումբը յօգուտ կարսի գրադարան-ընթերցարանի տունը Սոսոկուկեանի «Պէպօ» կոմիտէին ներկայացուց ընդհանրապէս անցած միջակ, թէեւ դեռակատարներից մի քանիսը լաւ չը գիտէին իրանց դերերը»:

ԼՍԳՕԴԵՂԻՑ մեզ գրում են. «Տաւարի ժանտախտը սատարի տարածված էր թէ Լազո-դէզում եւ թէ չըվակալում եւ նրա պատճառով արգելված էր հաղորդակցութիւնը սայլերով, վերջերս պաշտօնապէս յայտարարվեց, որ հիւանդութիւնը վերջացել է եւ ճանապարհների հաղորդակցութիւնը ազատ է: Լէզվիները, որոնք մինչեւ օրս ոչ մի միջոց չէին բերում, այժմ ամեն կերակի սայլերով բերում են դաշազան միջոցներ: Գարնան նշան նշենի ծառը արդէն ծաղկել է»:

ՔԱՐՎԱՆԱՐԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Եղա-նակները զարմանալի են. կատարեալ գարուն է. մանուշակը վաղուց է գուրս եկել. կանաչը եւ արտերը: Ձմեռը անցած չափ կանոնաւոր-ամեն ամիս մի կամ երկու օր ձիւն եկաւ. մը-նացած օրերը արեւ էր: Արդէն գիւղացիներից շատերը սկսել են հաց գնել. Հայր մի՞նչ պա-նատութիւն է գլխովում վերին Աղզան եւ Գրգեսան գիւղերում»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լրագիրները հետեւեալ մանրամասնու-թիւններն են հաղորդում՝ աւստրիական ընթա-րատի արդիւնքի նիստի մասին: Բանալով նիստը՝ նախագահ կոմս Ֆէտտէր յայտնեց, որ ինքը վճռել է շարունակել գործը զինչ իր նախագա-հական իրաւունքը հանրագրերը ցնդողայի ենթարկելու վերաբերմամբ, թէպէտ եւ, ըստ կարելոյն, չափաւոր կերպով Վիեննի դէպքե-րում—ասաց նա—հանրագրերը կը զերկուցվին ժողովին դռնփակ նիստերում, որը եւ կը վճռէ այն հարցը, թէ ինչ ձեւով պէտք է նրանք հրատարակվին: Ինչ վերաբերում է չեխներէն գրված հանրագրերին՝ նախագահը խոստացաւ, որ վճիռն այդ մասին յայտնել նիստի վերջում: Իբրեւ պատասխան նախագահի այս յայտարա-րութեան, չեխական յայտնի բանուոր-նացիո-նախիտ կլօթաչ մի ճառ արտասանեց չեխական ընդունով, որի մէջ ապացուցանում էր, թէ ինչպիսիք են կարող հանգրգանք, մինչեւ որ նախագահը չը հաղորդէ նրան իր վճիռը: Խօ-սելիս կլօթաչ հետզհետեւ տաքանում էր եւ սկսում փոքր առ փոքր ժօռնալայնախաղաղական սեղանին նրա յուզմունքը տեսնելով՝ սկսեցին յուզվել եւ բոլոր պատգամաւորները: Բուր-բուրեալ միջավայր միջակեց:

—Վայ վայ, ըսաւ էֆէնդին, եթէ Ե-ով ըլ-լայ՝ չէք ընդունիր. ձեր փորա է, աչքերնիդ կը հանգնէ:

—Կամքը ձերն է, ըսին ամենքը խնդալով:

—Լաւ, ուրեմն ինձի ինչ կուտաք, ըսաւ էֆէնդին:

—100 դրուշ ալ կուտանք քեզ, պատասխա-նեց ռէսը:

—Երբ այդպէս է, պատասխանեց էֆէնդին, ինձի այդ հարկը դուռն ալ պէտք չէ. ան ալ ձեզի իմ կողմէ մարդավարութիւն մը թող ըլ-լայ. մենակ թէ մեր կողմն համար 4 բեռ լաւ խոտ եւ 4 բեռ ալ յարէ զրկեցէք, 1/2 լիքը ալ մաքուր իւր:

—Ամենայն սիրով, ամենայն սիրով, պա-տասխանեցին ամենքը:

—Անցեալ օրումս ձեր ցանկին համեմատ 394 անձ էք ուրեմն, ըսաւ էֆէնդին թուղթ զրիչ առնելով ու հաշիւ ընելով.—ձեր իրա-ւունքը Ե-ական զուրուշն ընդամենը կընէ 1970 դրուշ:

Ու 1970 դրուշ պատրաստ պահած գումար մը դարձան աչքէն հանելով, ձերմակ մէջի-տիչները մէկիկ մէկիկ առջեւնին դիզեց:

—Աս դրամին խոր տեսնաք, ըսաւ. աշխա-տեցէք հաւատարմի մնալ, ու երբեք մեր մե-ծերուն ներկայութեանը որքան դրամ առնե-րուք խօսքը մի ընէք: Մենակ եթէ հարցուիք ըսէք թէ «դո՛ւք մեզ համար միշտ դրամ էք», ձեր չնորհիւ կապրինք», ու աշխատեցէք ձեր հաւատարմութեամբ զանոնք չանել:

Միհրան էֆէնդին գիւղացիներու անձնական կնիքները ու գիւղի պաշտօնական կնիքը առ-նելով, տառաջգիր մը կնքեց, առանց անոր պա-րունակութիւնը անոնց ցուցնելու, ու գրպանը

նայի բարձր վաւերիւ առաջ անցաւ եւ հրեց ճառագոսին, երբ նա, վաւերիւյի ստեղծ, ար-դէն վերցնում էր նախագահական սեղանի թա-նաքամարը, որպէս զի նետէ նախադահին: Կլօթաչ պատաստուեց նիստի ծրագիրը եւ նրա կտորատները չարտեց դէպի բարձր վաւերիւ: Երկուսի մէջ տեղի ունեցաւ բուռն քաղաքա-կան խորհուրդ-չեխներ եւ պատաստուեց էին նիստի ծրագիրը եւ կտորատները գոյում դէպի միմիկտարական սեղանը: Միմիկտարները իրանց հանդիստ էին պահում, միայն միմիկտար-նախա-գահ Կէրէր վերկայաւ տեղիդ եւ մի քանի քայլ յետ քաշվելու: Գերմանական նացիօնախա-նները, զիմիկտարներին, աղաղակում էին. «Աստուգէ կայսրին, որ պատգամաւորների մո-զովը չի սկսի աշխատել, մինչեւ որ նախագահը չը դադարի պրօկուրօրի դեր խաղալուց»: Ձե-խները պահանջներին դիմանելով՝ նախագահն անյապաղ յայտնում է իր վճիռը: Պատգամա-ւորների կողմից ընթերցարան արված առաջար-կութիւնները պէտք է լինեն միմիկտար գերմա-ններին, ազգաբնակչութեան կողմից ներկայաց-ված հանրագրերը՝ բոլոր լեզուներով, պատգա-մաւորների բանաւոր հարցերը՝ նոյնպէս զանա-գան լեզուներով, բայց կը կարգացվին միմիկտար գերմանական թարգմանութեամբ: Նախագահի այս յայտարարութիւնից յետո՝ գերմանացի նացիօնախախները եւ չեխները աղմուկ են բարձրացնում Վոլֆ աղաղակում է. «Զարու-թիւն ունեցէք յայտնելու, որ կը կարգացվին միմիկտար գերմաններին լեզուով տուած հարցերը»: Չեխներից մօտ քան հոգի խռովում են նախա-գահական սեղանի առաջ եւ խօսք են պահա-նում: Ֆէտտէր պատասխանում է. թէ չի թոյլ տալ լիճաւանի իր հաղորդած մասին: Ձե-խները նորից թոյլ կտորատներ են չարտում: Աղմուկը ընդհանուր է դառնում: Երիտասարդ-չեխները կուսակցութեան անդամ Գուրուշ ու-ղում է խօսել կանգնած, բարձրանալով միմիկտարական բազկաթոռի վրա: Միւս չեխները վայր են բերում նրան բազկաթոռի վրայից: Ֆէտտէր ստիպված է լինում փակել նիստը: Պատգամա-ւորները ցրվում են յուզված գրութեան մէջ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մ Ա Ն Ր Ա Ն Կ Ա Ր

Հեռու, հեռու մեզանից, Տիգրիսի հովտում, Տիգրիսական ջրաբերում անցնելով 1900 թուա-կանին տեղի ունէր մի երկարատեւ կռիւ...

Կուրծ տեղական որբանոցի շուրջն էր: Կուրծ էին որբանոցի հոգաբարձութիւնը եւ առաջնորդական տեղապահ Եղեմիկ վարդա-պետը:

Որբանոցի համար ընտրված հոգաբարձու-թիւնը ամեն կերպ աշխատում էր կարգ ու մաքրութիւն մտցնել որբանոցի բոլոր գործա-նութիւններին մէջ: Նա խոստանալով էր դէպի ուսուցիչները եւ պաշտօնականները:

—Ես ձեզանից աւելի լաւ եմ հասկանում ա-տմեն ըստ, ասում էր Եղեմիկ վարդապետը, եւ աւելի շատ եմ մտածում բարեկարգութեան մասին, ուստի դուք հոգաբարձութեանը պէտք է համակերպվէք իմ կարգադրութիւններին:

Հոգաբարձութիւնը պնդում էր իր պահանջ-ները վրա: Եղեմիկը յայտնում էր աւելի ու աւելի:

Տիգրիս գրտութիւնը՝ նրանց մէջ:

դրաւ՝ յաջորդ օրը հ. զը Ֆրանսիս յանձնելու համար:

Գիւղացիները, մէջ մէկ թէջ ալ խմելով ու չնորհակալութիւններ յայտնելով, ելան գացին:

—Օ՛, բարեւ գահ ձեզպէս աւանակները, ը-սաւ էֆէնդին, երբ մենակ մնաց: Եւրօպացի տխմարէն 5475 դրշ. առ ու անկէ 1970 դրուշը գիւղացի աւանակին տուր—տխմարէն ու աւա-նակէն իշու քուռակ կը ծնի:—Գեշ չէ, 3505 դրուշը չա՛մ ըլ՛ երկու օրումս մէջ—բացի ու-թիւր բեռ խոտ ու յարգէն եւ կէս լիքը իւղէն, որ 200 դրուշ կընէ, եւ ասկէ վերջ վայրէ նուէր-ներէն: Կըսեն թէ նպատակ դրամէն խորիւր մեղք է: Ընդհակառակն: Գիւղ մը 3500 դրուշով ոչ կը հարստանայ եւ ոչ ալ կաղապատանայ: Իսկ անհատ մը եթէ տարին տասը դիւղէ այս տե-սակ չա՛մի կարեւոր գումարի մը տէր կը դառ-նայ: Մեղք ինչ ըսել է: Լաւ իս մեղքը խեղճ ապրելն է, հա...:

Ու Միհրան էֆէնդին դուրս ելաւ եւ ուղ-ղվեցաւ Գոմիսիկիանց բնակարանը, ուր վերա-պատուելի կըմտական յանձնեց Գ. զիւղի 5475 դրուշը ընկալաղբերը:

Ե.

Երամանի հայկական որբանոցի վարժարա-նին մէջ գարոյական հանդէս մը կայ:

Հին է Միհրան էֆէնդին ալ՝ ինտելիգենտե-րու շարքին մէջ ինքզինքը գետնից: Ու ա-րիտօսօրիցով ձեւերով ապրի անդին իր գառ-նայ. մէկ կողմը տեսակ մը կարծիք կը յայտնէ, միւս կողմը դիտողութիւն մը կընէ, եւ զլիսու, մարմին կորստուն շարժուած երով մը ինքնա-գո՛հ հովի մը մէջ կը պարուրվի, կը մնայ: Հան-դէսէն վերջ, ինտելիգենտ գաւազնաբեր ուսու-ցիչներուն հետ տեսչարան կը հաւաքվին Միհ-

Ապա լարված գրութիւն: Ապա գանգաւոր դէպի պատրիարքարան: Հոգաբարձութիւնը գանգաւորեց տեղապահ Եղեմիկ վարդապետի վրա եւ բացատրեց հո-գաբարձութեան պահանջների իրաւացիու-թիւնը:

—Դուք գանգաւոր էք դիմում, սպառնաց Եղե-միկը: Տեսնե՛ք, թէ ինչ կը չանէք դուք պատ-րիարքարանից:

Եւ իսկապէս հոգաբարձութեանը ոչինչ չը շա-հեցին:

Պատրիարքարանը հարցը չը քննեց, դան-գաղ չը պարզեց, այլ խրատներ եւ յօր-դօրներ ուղարկեց երկու կուռղ կողմերին՝ միմեանց դիմելու եւ համեմատել գործելու:

—Ի՞նչը դիմե՛ք, հարց տուին իրանց հոգա-բարձութեանը Միթէ աչքներս փակե՛ք տեղի ունեցող զեղծումների վրա: Միթէ համեմա-նութիւն հաստատե՛ք յետ կենալով մեր ար-դար պահանջներին: Միթէ բարեկարգված եւ բարգաւաճող որբանոցը մասնե՛ք պատհա-կանութեան հաճոյքներին:

Նորից գանգաւոր գնացին պատրիարքա-րան:

Նորից խրատներ եւ յօդորներ եկան փո-խադարձ դիման եւ համեմատութեան մասին: Պատրիարքան հոգաբարձութիւնը արձակեց որբանոցի մի անարժան դասաւորին: Եղեմիկը նրան ուրիշ պաշտօն տուեց իսկոյն: Այդ դա-սասուն յանգնել էր որբերից մէկին դէպի անբարոյականութեան շաւիղը մղելու: Որբը գրաւոր կերպով արձատանել էր դասաւորին: Գնումութիւն բացվեց: Դասաւորն արձակվեց:

Իսկ Եղեմիկը աւելացրեց դասաւորի ամ-սական ոտնիկը եւ յանձնեց նրան Կիրակոս մայր եկեղեցու դպրագոյնութեան պաշտօնը: Նոյն Եղեմիկը նշանակեց որբերի վրա մէկ հակի պաշտօնակց, որ թող տուեց իրան ան-բարոյական գործեր եւ պատճառ եղաւ մի քանի որբերի վնասվելուն:

Հոգաբարձութիւնը մաքառեց, մաքառեց եւ տոնեց: Նա ուղարկեց իր հրաժարականը պա-տրիարքարանին, լայց սա նորից պատուիրեց համակերպվել եւ գործը շարունակել:

Վերջապէս հոգաբարձութիւնը դիմեց իր հրաժարականով իրան—Եղեմիկին: Սա հէնց այդ բանին էր սպասում: Իսկոյն ընդունեց հրաժարականը:

Այդպիսով որբանոցի համար արդիւնաւէտ կերպով աշխատած հոգաբարձութիւնը քաշվեց ապարէզից, անկարող լինելով տանել Եղեմիկի վարդապետութեան եւ պատրիարքարանի անի-մաստ եւ ծիծաղելի խրատները:

Այդպէս ընկան պատերազմի դաշտում՝ հա-հատակ հոգաբարձութեանը, Հոգմերը հանգարտ-վեցին եւ նրանց վերջին միմիկտարների վրա հնչում է Եղեմիկի յաղթական գոռում-գոչիւնը:

—Շատ ուրախ եմ, որ մենք կովկասա-հայերս առաջ ենք գնացել եւ մեր մէջ անկա-րող է գոյութիւն ունենալ նոյնանման դէպ-քեր, ասաց ինձ իմ լաւատես մի ծանօթը, երբ ես նրան պատմեցի Տիգրիսականի անցքերը:

Ես կասկած չայտնեցի:

—Օրինակ, մեր Ներսիսեան դպրոցում, շա-րունակեց ծանօթը, չէ կարող լինել այնպիսի խայտառակ դասաւոր, ինչպիսին է եղել Տիգ-րիսականի դասաւորը: Եւ եթէ այդպիսին երեւան գաւ, նրան հեղափոխել մի քանի օրում ժամկա-գործ կը լինէր: Այստեղ, Կովկասում անկարելի է երեւակայել այնպիսի ընդհարումներ հոգա-

րան էֆէնդին, առանց հրաւիրվելու եւ գրեթէ ըսելի, ամենէն առաջն անգամ է: Մտերմական խօսակցութիւններ, դիտողութիւններ, կարծիք-ներ կը յայտնվին, բնականաբար ամենքն ալ իրթական գործին շուրջը դաժնալով: Ու մեր էֆէնդին ալ, յառաջդիմականի կեղծ հովերով մը եւ անոնց յարմարելու վարպետ խօսքերով մը, խօսակցութիւններուն կը խառնվի, ամեն ձիւ չի խնայելով իրթանք, ինտելիգենտ, ըն-կերական երեւանալու:

Ուրիշ անգամներ եւ ուրիշ տեղեր չը կայ իրթական հանդէս մը, որմէ Միհրան էֆէնդին բացակայ մնայ: Ամեն տեղ է ու ամենայն ինչ—ուսումնասէր, իրթամէր, երիտասարդութեան առջեւ՝ իրթական գործի վերամշակում պաշտպան մը, իսկ հետմեկ, մըլաճներու, ուսման կենտրոն, ինտել-կական ծերութեանը ներկայութեանը ա-նոնց քիմքին համապատասխանող թշնամի մըն է աս նորիցեւ վարժարաններուն ալ, վարժա-պետներուն ալ, ու մանաւանդ ճշուն-կատուի՝ դասեր պարունակող դասադրերուն՝ փոխանակ աղաղութի, նարեկի, Աւետարանի...

2.

Կարճահասակ, նիհար, պղտիկ ու վտիտ մար-մինով մը, զեղին գոյնով եւ թեթեւ ծաղկա-տար դէմքով մարդուկ մ'է Միհրան էֆէնդին, երկար երեւակայու համար երկար ֆէս մը ձա-կին վրա քաշած, որուն ծոպը, իր ծեփծեփուն-կանքով ծանրանում է միմիկտարի գէս ու դէն կը շարժի: Այլ ու ձախ բարեւներ տալ-առնելով կանցնի նա դէպի շուկան, իր խանութը, ուր արգունակներ գրելով, փաստաբանական խոր-հուրդներ ու վճիռներ տալով, կամ զանազան անձերու տոկոսով դրամներ տալով կը զրաղի մինչեւ իրիկուն, ու որովհետեւ էֆէնդին խառ-

բարձական մարմին եւ նրա նախագահի մէջ, ինչպիսիները տեղի են ունեցել Միջազգե-րի խուլ անկիւններում: Տարբերութիւնը շատ մեծ է:

Այստեղ եւ գնում եմ կէտեր... Ես ամենեւին այնպէս լաւատես չեմ, ինչպէս իմ ծանօթը: Գուցէ ես լաւ չեմ ծանօթ մեր մէջ կատարվող գործերին եւ արալվում եմ: Գուցէ:

Մի թիւրքահայ գրողի յօդուածում ինձ հե-տադրերին նոր-Տարվալ առիթով արած բա-րեմաղթութիւնները, Հեղինակը ժողովել է իր մի բարեկամի արած բարի գուշակութիւնները: Ես հետաքրքրվեցի նրանցով, ցանկանալով նը-րանց մէջ տեսնել պոստայների առօրեայ մի քանի կարիքների մասին անխաբիւսը: Նրանցից կը յիշեմ այստեղ մի քանիսը:

Այդ բարի գուշակութիւնների համաձայն՝ ներկայ 1901 թուականին պէտք է տեղի ու-նենան հետեւեալ միմիկտարական երեւոյթները:

Գաւառային առաջնորդները եւ առաջնոր-դական տեղապահները պիտի դադարեն տա-րին 12 ամիս փորի ցաւ, ցաւի ցաւ, գլխի ցաւ... եւ ծուլութեան ցաւ ունենալին:

Պատրիարքարանը պիտի սկսի ուղադրու-թիւն դարձնել ազգային թերթերու կողմէ կղած հանրօրոտ բաժանարկներու:

Լրագիրներու ռաժանդրները իբր իրենց «աւագ պարտականութիւն» չը պիտի նկա-տեն՝ խո՛ճի կատարեալ հանդարտութեամբ՝ ռաժանդրները կուլ տալու սովորով:

Մեր չնորձաւ կ'աշխատեն օրինակելի վարձ մը պիտի ունենան: Եւ հաւատարմի իրենց կոչումին՝ սօցումական փորձութիւն-ներէ հեռու պիտի մնան: Կին մը խոստովա-նացուցած միջոցներ իրենց երեկցիկը մըտ-քերին չը պիտի բերեն: Դրամ չը պիտի չոր-թեն: Եւ վերջապէս վաշխառութիւնը նուր-րական զգացումներու կարգը չը պիտի դա-սեն:

Մեր պաշտօնական մարմիններու կողմէ հաղորդուած ո եւ է գրութիւն կոիկի ու դիրահականալի աշխարհագրով մը գրուած պիտի ըլլայ (այն ժամանակ ուր կը մնայ մեր կոնսիստորիաների եւ Ներսիսեան դպրոցի գրութիւնների երեւելի գրաբարը):

Գրականութիւնը պիտի մեր մէջ արուեստ մը դառնայ եւ կարող արուեստագէտներ պիտի կրնան իրենց գրչին արդիւնքովը ապ-րել:

Ձեր թերթ կարգալու մոլութիւնը պիտի վերնայ մեր մէջը:

«Ձմրան խոհեր», «Անան մտածումներ», «Գարնան օրեր» եւ «Ամառուս» չեմ գի-տեր ինչքը՝ վերնագրով յօդուածներ պիտի վերանան լրագրութեան մէջը՝ դաժնիկ մը անուշիկ ծոցը քնանալու համար:

Այս բարեմաղթութիւնները եւ վերջի Արամ Անուանի յօդուածից (Արեւելք) մի քանի սղոմներով: Դրանք ինձ հարկաւոր էին իբրեւ նմուշներ Յօդուածի հեղինակը չէ հա-ւատում, թէ այդ բարեմաղթութիւնները կա-րող են որ եւ է գործնական նշանակութիւն ունենալ մերձակայ ապագայում:

Եւ իրաւունք ունի:

Բարեմաղթութիւններ մեր մէջ շատ են ան-վում, թէ համարձակ ու իղէլական եւ լա-զգոյ ու համեստ բարեմաղթութիւններ: Սա-կայն անցնում են շարժանք, ամիսներ եւ տարիներ միմեանց ետեւից, բայց շատ քիչ նակ գործերէ չախորժեր, իր տոկոսով տուած դրամներուն, կուտակարկան օրինօք, հաստա-տուն գրաններ կաննէ եւ Ե տոկոսն ալ վրան բարդելով մուրակ կը չինէ ու ապա դրամին կը յանձնէ՝ ամբողջ կուտակարկան ծախքերը անոնց չալալը բառնալով:

Ու նստած է ան—այդ «մաճառ ձուկը» ինչ-պէս յարմարաւոր կերպով այս անունով մկրտած է զայն մեր տեղացի երգիծաբաններն մին—իր խանութին մէջ, արուսկը սեղանին իր նստու-աչքը ծամբուն վրա լաւած, առանց իր տեսու-թիւնէն երթեւեկող ճանձ մը անգամ փախցնելու, իր օրական զանազան շահատակութիւններուն վրա մտածելով, ու ինքնապաճ ձեւով մը ինք-զինքը միմիկտարով՝ անցնող հարկաւոր մար-դոց վիճակին հետ իրենց համեմատութիւնը, որոնց-մէ հարկը անգամ լաւ կը գտնէ ինքզինքը:

Ու յանկարծ, Միհր

միտքարական երևույթներ են հանդէս գալիս վկայելու, որ մենք լուրջ բարեփոխութիւններ չենք անում, որ մենք չենք անում, որ մենք չենք անում...

Միթէ դուք հաւատում էք, որ հասարակական գործողները պէտք է յանձնարարեն իրենց աշխատանքները անելու և իրենց անհատական շահերը իրենց անհատական շահերով ծածկելու...

Բարեփոխութիւնները կը մնան իրենց զուգահեռները, իրենց զուգահեռները, իրենց զուգահեռները...

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍՍԻ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՏԵՆԵՐԻՆ, Տալու նաւահանգիստը բացված է նաւադնարաններ համար: ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՍՈՑԻԱԼ, Գաւառական շատ քաղաքներում ժողովներ կայացան ցույցեր անելու դեմ գոյութիւն ունեցող հրացանաձիգ ընկերութիւնները արձակելու դէմ:

ՄԷԼԻՈՒՐՆԵՐ Ռուսաստանի համաձայնութիւնը կը կրէ յետ Եւրոպայի աւստրալիական առաջին պարլամենտի բացման ժամանակ մեծ ուրախութիւն է պատճառում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ Փետրվարի 15-ին երեկոյան վարչապետի երկարատև ճանապարհ ընկած արտասահման հետադարձ մեծ շնորհակալութիւններով և աջակցութեամբ օգնութեամբ օգնութեամբ...

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լ յ ա տ ե ս ա լ

Յ Ո Վ Ս Է Փ Ճ Ա Ն Ի Կ Ե Ա Ն Ի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ

Բ. հաստի II մասը:

ԳԻՆԵ Է 30 Կ.

Մարվում է կենտրոնական և Զաքարիա Գրիգորեանցի գրադանառանոցներում: 1—3

ՍՊԻՏԱԿ ԲԱՆԴԵՐՈՂՈՎ

Յ Ե Լ Ի Ի Լ Ե Ա Ր Ն Ի 3

ԲԱՂԴԱԴԻ ՍԵՐՄ

Կը վաճառվի նպաստաւոր պայմաններով Ա. Նանովի քարվանսարա, № 48 գրասենեակը: 1—10

«Մշակի» այս համարի հետ ուղարկվում է թէ օտար քաղաքների և թէ Թիֆլիսի բաժանորդներին Կլէսի բանջարանոցային սերմերի յայտարարութիւնը:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Այս քաղաքի գաւառում երկրաշարժից վնասվածներին օգնող զինուոր կոմիտեի նախագահը յայտնում է կոմիտեի պ. պ. անդամներին, որ փետրվարի 15-ի նիստը չը կայացաւ նրա համար, որ ներկայ էին անդամներից երկու հոգի միայն: Ի նկատի ունենալով խոշոր և կարեւոր հարցերի քննութիւնը, նախագահը հրապարակում է կոմիտեի պ. պ. անդամներին նոր նիստի, որ նշանակված է երկուշաբթի, փետրվարի 19-ին, երեկոյան ժամը 8-ին նախագահի գլխավոր ղեկավարմամբ: 1—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ Ե. ԼԱՆՍԵՆԻ

ԳԱՆՁԱԿԻ ԳԱՄԱՌՈՂ

Գարեջուր և պատկերներով

Ա. և Բ. հատորների գինն է 1 ր. 60 Կ. նրա

ՋԱԼԱԿ.	1 » — »
ՎԱՐԱՆԴԱ.	1 » 20 »
ՍԻՍԻԱՆ.	» » 80 »
ՋԱՆԳԵՂՈՒՐ.	» » 50 »

Դիմել Երանդ Լալայանց, Թիֆլիս, Շաբաթ 5. կամ Սեմինարիա Ներսիսյան.

ԲԱՂԴԱԴԻ ՍԵՐՄ

Սպիտակ բանդերով ցիլիւրանի Բաղդադի սերմ կը վաճառվի ղեկավարմամբ արժէքներով Զիլիւրովի քարվանսարան Բ. Մարտիանի կանաւոր: 5—5

Հին դ 2 ա թ ի, փ ե տ ր վ ա Ր ի 22-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՏԻՍՏԻԲԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՆՑԵՐՏԱՅԻՆ ԴԱՂԻՃՈՒՄ

Յօդուտ Թիֆլիսի աղքատ երեխաների ձրի ճաշարանի կը տրվի

Կ Օ Ն Ց Է Ր Տ

Ե Ր Կ Ո Ւ Բ Ա Յ Ա Ն Մ Ո Ւ Ն Գ Ո Վ

Կոնցերտից յետոյ կը լինեն պարեր կօտիլիտով: Երեկոյի սկիզբն է ժամը 8-ին: Տոմարները ծախվում են երեկոյի կառավարչուհի Սուսաննա Միխայիլովնա Լալայանի մօտ (Գոլովինսկայ, Դ. Օկոբա) և Սուսաննա Միխայիլովնա կողմից: Երեկոյի ծախվածքը (Գրիվ. Լալայան), իսկ կոնցերտի երեկոյան—մուտքի մօտ: 18—20—22 2—3

Թիֆլիսի Առեւտրական Անարարդիւնաբերական ընկերութեան

Բաժնետէրերը այսու հրաւիրվում են ընդհանուր ժողովի, որը տեղի է ունենալու կիրակի, փետրվարի 18-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում, ճիշդ առաւօտեան ժամը 11-ին: Գ. պ. բաժնետէրերը պարտաւոր են դահլիճ մտնելու ներկայացնել իսկական անդորրագրերը: 1—1

„Շ Ղ Թ Ա Յ“

ՆԱԽԱՐԴԻՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Երեկոյան է ի գիտութիւն պ. պ. փայտէրերի, որ այս փետրվարի 21-ին մինչև 28-ը նշանակված է երկրորդ 1000 մուտքը, այսինքն 10-ական բուրդի իւրաքանչիւր փայլ համար: Ե պէտք է ներկայացնել հին փայտէր նորերի փոխարինելու համար:

Յիշեցնում է նաեւ ընկերութեան պայմանագրութեան § 7 յօդուածը: Ընկերութեան գրասենեակը գտնվում է Երեւանի հրապարակ տուն խարամբանի: 1—2

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

Լ Է Օ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ, ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հատոր առաջին—XVI—XVII դար

ԳԻՆԵ Է 1 ՐՈՒՐԻ 50 ԿՈՊԵԿ

Մարվում է Թիֆլիսում, «Մշակի» խմբագրատանը.

Օտարաբաղադրանքները դիմում են. Թիֆլիս, редакция «Мшакъ».

10—10

Հ Ր Ա Ի Է Ր

Հոգեւոր իշխանութեան հրամանով Կոնկիայի Թանգոյան Ե. Առաւօտածային եկեղեցու համար նոր երեքփոխանի ընտրութիւն է նշանակված փետրվարի 18-ին, (երկրորդ անգամ) կիրակի Ե. պատարագից յետոյ՝ 12 ժամին Ուստի խնդրեմ յիշատակ օրը որոշեալ ժամին Հոգեւոր երեք Ժամանակեկու ընտրութեանը:

Գործ. Բ. մասի Գրիգոր Ե. Մանգալուհի 2—2

ԲՈՒՄԵՆԻ ԳԻՆԵՐԱՅԻՆ ՀԵՐԺԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԲ. Մ. ԵԻ Կ. ԵՆԻԿՈՒՄՈՓՈՎՆԵՐԻ

Դ ե ղ ա տ ա ն ը

Երեկոյան ժամը 9-ին մինչև առաւօտեան ժամը 7-ը:

Գոյովները պրօպագանդ, Կապիտանի Կորպուսի մօտ: Տէլեֆոն № 637: 7—10

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՒՄԵՆԻ ԳԻՆԵՐԱՅԻՆ ՀԵՐԺԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մեծ արկղիկը 5 բուրդի, փոքրը—3 ր. և 1 ր. 50 Կ.:

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

Մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփուր Դուրս և եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

Ձ Ո Ւ Կ Ա Թ Ը

Երեւանի քաղաքի Ե. Ապրիլյանի տաւու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մաշկը, տալիս է կաշուին քաղցրութիւն և սպիտակութիւն: Այդ գինը չափաւոր են. մեծ արեւակը, արկղիկի մէջ, 2 բուրդի, փոքրը—1 ր. 50 Կ. Մարվում են բոլոր պարֆումերական և դեղատնային քանութիւններով: Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պաշկինովսկայ փողոց Ե. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում: Սեւանեան հրապարակ և նրա բաժանմունքներում, Միքայիլեան փողոց և Բաղդադ, նաեւ Միքայիլեան կամուրջի վրայ, Պաշկինով և Արիստակովի դեղատներում: Օտարաբաղադրանքների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պատուով: 62—100